

OORLOGSHERINNERINGEN

September 1944 - Maart 1945 uit Deventer, Joppe, Epse, Eefde

Door W.R. Muller, De Elf Marken

Mr. B. van 't Hoff, Gemeente Archivaris van Deventer

Mr. B. van 't Hoff, die tijdens de 2de wereldoorlog Gemeente Archivaris van Deventer was, heeft een dagboek bijgehouden tijdens de oorlogsjaren, dat na zijn overlijden in handen kwam van zijn dochter. Hij schrijft bij dit dagboek:

"Sinds Mei 1940 heb ik in mijn agenda's steeds indrukken van de gebeurtenissen in mijn omgeving kort neergeschreven. Hierbij valt de nadruk op wat ikzelf heb meegemaakt of heb vernomen; terzijde gelaten zijn de oorlogsgebeurtenissen van de fronten en op het diplomatieke terrein. Slechts is zoo nu en dan van een belangrijke gebeurtenis, die direct grote indruk maakte, melding gemaakt".

De heer van 't Hoff woonde in Deventer en had een moeder wonende in Joppe, die hij vaak opzocht. Wij hebben zijn (uitgetypte) dagboek over de periode September 1944 - Maart 1945 ter inzage gekregen. Hij vertelt daarin o.m. over gebeurtenissen in Gorsel (Gorssel), Joppe en Epse, die hijzelf meemaakte of van anderen hoorde.

Wij hebben toestemming gekregen uit dit dagboek in Ons Markenboek relevante stukken over te nemen, hetgeen wij hieronder hebben gedaan.

Daarbij hebben wij zijn tekst onveranderd gelaten en zinsgedeelten, weggelaten, die voor ons niet interessant leken. Wij voegen hieraan toe dat de heer van 't Hoff in zijn dagboek op knappe wijze de sfeer in die laatste oorlogsmaanden heeft weergegeven.

1944

Zondag 3 september

Ik ga 's middags met een zware koffer naar Gorsel. Terug met de tram. Onderweg blijft de tram o.a. bij de Pessink staan. Er blijkt bij Zutphen 4 en Deventer luchtalarm te zijn

Maandag 4 september

Charleroy, Namen en Mons bevrijd. 's Ochtends 10 uur bericht dat ook Brussel bevrijd is. 's Avonds gaan geruchten dat ook Maastricht, Bergen op Zoom, Roermond, 's Hertogenboseh, Tilburg, Helmond en Venlo bevrijd zouden zijn.

Zondag 17 september

's Avonds laat bericht dat Ned. regering spoorwegstaking heeft gelast.

Donderdag 21 september

Op 't eind van den namiddag wandel ik naar Gorsel over de Snipperling. In Gorsel is burgemeester verdwenen en eveneens de bevolkingsadministratie uit de kluis van het Gemeentehuis.

Vrijdag 22 september

Op tel. bericht dat alles veilig is wandel ik 's ochtends terug naar Deventer. In afgelopen nacht in Gorsel hoorde ik om 2 uur een zware knal. Men vertelde mij, dat sabotage op spoordijk was gepleegd.

Maandag 25 september

In Gorsel zijn 20 personen in gijzeling genomen en 7 gefusilleerd (onder wie mr. Mazel). Er zullen nog meer slachtoffers vallen, indien er niet spoedig genoeg mannen zich voor het graven [Organisation Todt] melden

Maandag 16 oktober

Verder hoor ik over een overval van de Landwacht op een boerderij van Slagman in Gorsel, waar velen gearresteerd zijn, waarna de boerderij in brand gestoken is. Inderdaad zag ik Zaterdag j.l. naar Gorsel fietsend een groep Landwachters een groot aantal vee voortdrijven, die blijkbaar van die boerderij afkomstig waren.

Woensdag 18 oktober

's Ochtends zijn er wel even vliegtuigen. Het is nogal bewolkt, zoodat ik besluit per fiets naar Zutphen te gaan. Daar zie ik onderweg in Eefde al huizen door bommen beschadigd

Dinsdag 24 oktober

's Ochtends 8.30 zie ik eenige Geallieerde vliegtuigen, die komen kijken. Het is een heldere dag Verder vallen er bommen bij Eefde (Twente-Rijn-kanaal).

Zondag 5 november

In de afgelopen nacht schijnt een bom in Gorsel gevallen te zijn. Men weet echter niet waar.

Donderdag 30 november

's Ochtends telefonische mededeling dat in de afgelopen nacht bommen op het station Gorsel zijn gevallen. Ik ga 's ochtends dadelijk per fiets naar Gorsel. Het blijkt dat omstreeks middernacht (het was heldere maan) een vliegtuig gecirkeld heeft en bommen heeft laten vallen op stilstaande trein in station Gorsel. De trein geraakt, het station erg beschadigd en ook glasschade op het Heihuis, het Riethofje en Octavo. De schade op het Riethofje blijkt onherstelbaar te zijn

Vrijdag 1 december

Omstreeks 9.30 uur gerommel van overvliegende V1 of V2 (later bleek V2 te zijn). Er is niets te zien, het is bewolkt. Bij de Eikenboom bij station Gorsel stonden gisteren borden van streng verboden toegang militair terrein enz. Zouden daar ook weer startbanen komen? Omstreeks 11 uur en 2 uur namiddag weer gerommel (later blijkt V2). In den namiddag naar Gorsel met boterhammen. In de verte horen wij gebombardeer, wij veronderstellen artillerievuur bij Arnhem. Ook 's avonds is het onrustig in de lucht, telkens hoort men geluiden alsof in de verte gebombardeerd wordt

Zondag 17 december

In den namiddag later per fiets naar Gorsel. Daar twee dames uit Utrecht om te fourageren. Voorts komen er 7 Duitse soldaten die een verwarmd vertrek wenschen te betrekken. De voorkamer wordt voor hun ingeruimd. Zij vertrekken niet, zoals zij aankondigden, om 8 uur 's avonds, maar pas om 1 uur 's nachts, gedragen zich overigens netjes. Anders op Octavo, waar na vertrek van de Duitsers ook de volgende dag konijnen, scheergerei en handdoeken e.d. verdwenen bleken te zijn.

Woensdag 20 december

Op deze dag op de fiets naar Joppe. Wij hadden n.l bericht gekregen dat de avond tevoren Moeder weer glasschade had gehad door een mislukte V1. Het bleek dat het huis nu nog wel bewoonbaar was, maar de schade kon elk ogenblik groter worden. Bij Dr. Gooszen is de glasschade reeds nu zó groot, dat zij uit hun huis moeten. Zij hebben van Dijkers een huisje ter beschikking gekregen en vragen of mijn Moeder met hen mede daar voorloopig wil gaan wonen. Daartoe wordt besloten.

*Dinsdag 23 januari
Nogal onrustig in de lucht.*

*Donderdag 25 januari
Vorst en sneeuw.*

*Zaterdag 27 januari
Vorst nu wat minder fel. Soms horen wij in de verte geluid van V1 (in Joppe?). Ook wel eens het rommelend geluid van de V2. Langs de wegen gaan veel mensen, die fourageren en hout halen. Er wordt veel koude geleden en honger, vooral in het westen des lands.*

*Maandag 29 januari
Mooi winterweer in de sneeuw (maar droevige optocht van hout-halende mensen, die overal aan het kappen waren). Wij zien telkens in Zutphense richting Geallieerde jagers, die ook duiken. Later vernemen wij, dat bommen gegooid zijn bij station Gorsel, o.a. bij R.K. pastorie en bij Vleming.*

*Donderdag 1 februari
In deze dagen hooren wij een enkele maal V1, maar wel blijft de V1 in Joppe in werking*

*Zaterdag 3 februari
's Middags op de fiets naar Joppe naar te Winkel en naar Moeder. Ik ga per fiets naar Zutphen. Het is onrustig in de lucht, Geallieerde vliegtuigen en afweer is voortdurend in werking. Voorbij Gorsel hoor en zie ik ook weer V1's, die van Joppe komen. Toen ik Eefde voorbij was zag ik een V1 aankomen nederwaarts gericht. Het ding plofte neer vlak bij de spoordijk. Er kwam een groote rookpluim (ik was voorzichtigheidshalve in een "Deckungsloch" geschoten).*

*Woensdag 14 februari
Deze dagen werden in Gorsel Octavo, Huis te Werken en Ravensweerd gevorderd.*

*Zondag 25 februari
In Gorsel weer veel huizen gevorderd, o.a. moet Nico Kluwer Jolijt ontruimen.*

*Woensdag 28 februari
Vandaag is het bewolkt. Toch veel storingsvliegtuigen die soms mitrailieren. Ook soms afweer-geschiet. Men vertelt mij, dat een tram met arbeiders tusschen Epse en Deventer vanuit de lucht is beschoten.*

*Maandag 5 maart
Er zijn bommen gegooid bij of op spoorweg in Epse bij Adelaarsnest. Er wordt, vooral 's nachts, veel overgevlogen.*

Zondag 18 maart

Ik ga ca. 2.30 per fiets naar Joppe Op de terugweg omstreeks 6 uur zijnde bij de molen in Epse op het open stuk tusschen Buitenkamp en Pessink zie ik vliegtuigen niet ver afduiken. Er worden bommen gegooid en er wordt gemitrailleerd, zoodat ik me maar op de grond laat vallen en vervolgens een winkeltje (drogisterij) invlucht, waar ik gastvrij in de kelder wordt ontvangen.

Buiten gekomen zien wij rookwolken in de richting Ravensweerd en dorp Gorsel. Ik ga verder naar Pessink en vandaar terug in de richting dorp Gorsel om te zien wat gebeurd is. Daar begint hetzelfde weer opnieuw. Vliegtuigen duiken en bommen vallen. Ik berg mij in "Deckungsloch" aan kant van de weg. Het duurt nu langer dan eerst.

Na afloop zie ik huis bij Ravensweerd in brand staan. Op deze dag is veel in de omgeving gebeurd. In Gorsel werden vernietigd N.H. pastorie, school en nog een huis in het dorp, bij de Ravensweerd villa (met rieten dak) van Meelis. Ravensweerd had ook 4 voltreffers gehad en is na eenige dagen omgehaald. Kerk (in Gorsel) erg beschadigd (er was een Duitse zendinstallatie in de kerk), Krakestein (waar vroeger Hr. Mazel woonde, die in september j.l. als gijzelaar werd terechtgesteld) vernield en nog meer schade er om heen.

Woensdag 21 maart

Epse werd op dezelfde wijze gebombardeerd. Hassink volkomen vernield, school in Epse zwaar beschadigd, veel bommen rondom Buitenkamp en nog enige villas verwoest.

Woensdag 4 April

De Geallieerden zijn sinds eenige dagen zeer dichtbij. Volgens de laatste berichten bruggehoofden hij Goor en Almen~ dus nu ook ten Noorden van het Twente Rijnkanaal. In de nacht v. Maandag op Dinsdag is Zutphen door artillerie beschoten. Er kwamen ook in Gorsel enige granaten terecht. Voorzover ik hoorde weinig schade en slachtoffers.

Maandag 14 Mei

Eerst waren er twee bruggehoofden over het Twente Rijnkanaal, waarvan één bij Almen, zodat de Canadezen konden doorstoten naar Harfsen

Vrijdag 6 April

Ook Gorsel en zelfs Epse Bevrijd.